

NINA SUSI

Kansainvälisen sotatalsipapahtuman suojelijoina olivat kuningas Kaarle XVI Kustaa ja tasavallan presidentti Tarja Halonen. Sotalapsipatsaan paljastustilaisuuteen Tullipuistoon kokoontui tuhansia ihmisiä.

Sotalapsille oma patsas rajalle

Muistomerkki kuvastaa sotalapsen eron ikävää

Sari Peltari-Heikka
HAAPARANTA

Suomesta sotavuosina lähetetyistä sotalapsista moni kului uuteen kotimaahansa pohjoisesta junalla. Tornion asemalta matka jatkui rajan yli Ruotsiin tuhansilta lapsilta. Kaksipäiväisen sotalapsitapahtuman huipuksi Haaparannan Tullipuistossa paljastettu muistopatsas.

Kuningas **Kaarle XVI Kustaa** paljasti taiteilija **Anna Jäämeri-Ruusuvuoren** veistämän Ero-patsaan. Sotalapsen eronhetken tuskaa kuvaavan patsaan mallina on ollut taiteilijan yhdeksänvuotias lapsenlapsi **Aino Ruusuvuori**.

Ruotsin ja Suomen valtioiden päämiehen saaminen sotalapsijuhlan suojelijaksi oli sotalapsille suuri kunnianosoitus. Sotalapsien koke-

■ Tuhansia torniolaisia ja haaparantalaisia Tullipuistoon kerännyt patsaanpaljastusjuhla oli sotalapsille ikimuistoinen hetki.

muksesta on vuosikymmenien ajan vaiettu, mutta hiljalleen ihmiset ovat uskaltaneet puhumaan kipeistäkin kokemuksistaan.

Kuningas **Kaarle XVI Kustaa** saanoi omassa kodissaan äitinsä prinsessa Sibyllan puhuneen sotalapsista, joita hän oli auttanut ja tukenut Tukholman Bellevue-kodissa. Ku-

ninkaalla ei ole henkilökohtaisia muistoja sotavuosista, mutta hovissa prinsessa Sibylla halusi lastensa ymmärtävän sotalasten vaikeita kokemuksia.

Tuhansia torniolaisia ja haaparantalaisia Tullipuistoon kerännyt patsaanpaljastusjuhla oli sotalapsille ikimuistoinen hetki. Kaksivuotiaana itse sotalapseksi lähetetty taiteilija **Anna Jäämeri-Ruusuvuori** kuvasi juhlaa hartaaksi ja kauniiksi. Hän yllättyi väkimäärästä ja ihmisten ystävällisyydestä.

Sotalapsipäivien juhlallisuudet jatkuivat patsaan paljastuksen jälkeen Suomen puolella. Joentalon pääjuhlaan toi tasavallan presidentti **Tarja Halonen** tervehdyksensä. Presidentti muistutti, ettei sodan keskellä ehditty miettiä sotalasten kohta-

loa, vaan perheet ja viranomaiset uskoivat tekevänsä oikein, kun lähettivät lapset pois sodan jaloista.

– Tarkoituksena oli toimia lasten parhaaksi, arvioi presidentti.

Sodasta puhumiseen on mennyt Suomessa kauan ja sotalasten kohta-loista puhumiseen vielä kauemmin. Presidentti näkee tutkimustyön tehtävän tieteellisen tutkimuksen auttavan tämän päivän sotalapsia. Presidentti näkee tutkimustyön kiitoksena suomalaisten saamasta avusta. Hän toivoo nöyryyttä kaiken sen tiedon edessä, joka sotalasten kokemuksesta voidaan saada.

Pelko pienen sotalapsen sydämessä

NINA SUSI

Patsas kuvastaa kiitosta lapsia vastaanottaneille perheille

Sari Peltari-Heikka
HAAPARANTA

Haaparannan Tullipuistoon paljastettu sotalapsipatsas kuvaa pienen sotalapsen eronhetkeä. Kipeä irtautuminen kodista, äidinkielestä ja isänmaasta oli kaikille lähtijöille vaikea, vaikka olot Ruotsissa olivat sodan runtelemaa kotiseutua paremmat.

Taiteilija **Anna Jäämeri-Ruusuvuori** kuvaa patsaassa myös omia tuntojaan sotalapseksi lähdöstään. Parivuotiaana sotaa pakoon lähtetty nainen myöntää, ettei hänellä ole paljon muistoja, mutta terveystarkastus on jäänyt mieleen.

– Veljeäni ei tarkastettu, mutta minulle työnnettiin lusikka syvälle kurkkuun, muistelee taiteilija terveydentilansa selviämistä uudessa kotipaikassa.

Vuoden ajan jatkunut sotalapsipatsaan kypsyttely on ollut mielenkiintoinen prosessi, jossa on ollut mukana taiteilijan oma lapsenlapsi. Mallina isoäidilleen on istunut nyt 9-vuotias **Anna Ruusuvuori**, joka pääsi myös juhlapaikalle.

Eron hetki on taiteilija Jäämeri-Ruusuvuoren mielestä sotalapsen rankin kokemus. Pelko sydämessä mennään kohti tuntematonta. Monet Ruotsiin lähetetyt lapset eivät tieneet miksi heidän oli saatettu matkaan. Lapset hakivat syytä itseltään, kun kukaan ei osannut heille selittää tapahtumien taustoja.

Anna Jäämeri-Ruusuvuori oli itse matkaan lähtiessään niin pieni, ettei hänellä ollut sanoja, joilla olisi voinut tunteitaan kertoa.

Tervetullut muistutus

Ruotsin kuningas **Kaarle XVI Kustaa** näki Haaparannan sotalapsipatsaan tarpeelliseksi. Suo-

nessa muistomerkkejä on pystytetty useampia ja Skeppsbron laituriin on muistotaulu, mutta Haaparannan kautta kulkenneet lapset tarvitsivat oman patsaansa.

– Rajan yli monet lapset kuljivat kohti tuntematonta uutta kotiaan pois sodan keskeltä. Monella oli vain osoitelappu kaulassa matkalla. Ero omasta perheestä ja isänmaasta oli vaikea ja jätti ikuiset arvet sotalapsen sieluun, totesi kuningas patsaan juurella.

Sotalasten taival on ollut moninainen. Liki 80 000 lasta lähetettiin Ruotsiin, Tanskaan ja Norjaan. Arviolta noin 15 000 lasta jäi palaamatta takaisin Suomeen. Sotalasten kohtaloista ei ole ennen viime vuosia juurikaan puhuttu.

Kuningas **Kaarle XVI Kustaa** toivoo Tullipuistossa seisovan patsaan olevan muistutus tulevillekin sukupolville sotalasten erikoisesta elämästä ja heidän kokemuksistaan. Kuningas toivoo patsaan myös korostavan Ruotsin ja Suomen läheisiä välisiä, jotka ovat voimassa edelleen.

Ainutlaatuinen vaihe historiassa

Ruotsin suomalaisten sotalasten keskusliittoa edustanut **Pirkko Ahlin** näkee muistomerkkin kunnianosoituksena ruotsalaisten suomalaisten tekemälle työlle vuosina 1939-45.

Ahlin muistutti lasten siirtöjen olleen ainutlaatuinen vaihe maiden historiassa, joka osoitti naapurimaan hyvää tahtoa auttaa hädässä olevia.

Sotalapsipatsas Tullipuistossa on Suomen ja Ruotsin sotalapsien keskusliittojen usean vuoden yhteistyön tulos, jonka paljastamista oli todistamassa tuhansia torniolaisia ja haaparantalaisia sotalasten rinnalla.

9-vuotias Aino Ruusuvuori oli isoäitinsä Anna Jäämeri-Ruusuvuoren mallina patsaalle. Juhlan suojelijat presidentti Tarja Halonen ja kuningas Kaarle XVI Kustaa haastattelivat pronssiin ikuistettua tyttöä.

Ero-patsaan juurella taiteilija Anna Jäämeri-Ruusuvuori, Aino Ruusuvuori, maaherra Hannele Pokka, presidentti Tarja Halonen, tohtori Pentti Arajärvi ja kuningas Kaarle XVI Kustaa.

Vanhemmat haluavat lapsilleen luonnollisesti vain parasta

Hannele Huuva
HAAPARANTA

Lapsensa Ruotsiin lähettäneet vanhemmat reagoivat luonnollisella tavalla. Kaikki haluavat lapsiansa parasta, ja turvallisuuden valitseminen epävarmuuden sijasta oli siinä tilanteessa ymmärrettävä valinta.

Näin kommentoi Ruotsin kuningas Kaarle XVI Kustaa ikuisesti vastausta etsivää kysymystä siitä, oliko sotalapsien Suomesta Ruotsiin lähettäminen oikein vai väärin. Sotalapsien auttamiseen verrattavissa olevaa toimintaa tänä päivänä on monista eri maista tulevien pakolaisten vastaanottaminen.

– Me selvisimme viime sodan vaikeista ajoista joutumatta mukaan. Nyt Ruotsi voi maksaa tätä takaisin ottamalla vastaan tänä päivänä vaikeissa olosuhteissa eläviä, kuningas Kaarle XVI Kustaa sanoi lehdistölle antaman lyhyen haastattelun aikana Haaparannan kaupunginhotellissa.

Muiden maiden hätää kärsivien auttamiseen tarvittavaa solidaarisuutta hän uskoo ehdottomasti löytyvän tänäkin päivänä Ruotsista. Kuninkaan tehtävä valtion päämiehenä nousee erityisen tärkeäksi juu-

ri hädän hetkellä, kuten viime joulun Aasian hyökyaallon jälkeisessä katastrofitilanteessa.

Jokainen lapsi ja tilanne on erilainen

Kun lapsi jostakin syystä joko määräaikaaisesti tai kokonaan joutuu eroon vanhemmistaan, avunanto saattaa olla vaikeaa, vaikka sitä olisi tarjollakin. Miten tässä tilanteessa on meneteltävä, kysyttiin kuninkaalta, jolla on omakohtaisiakin kokemuksia asiasta, koska hän menetti isänsä nuorena.

– On oltava herkkä aistiin lapsen yksilöllisiä tarpeita, koska jokainen lapsi ja nuori samoin kuin tilannekin on erilainen. Aikuisen on annettava huolenpitoa ja lämpöä ja luotava turvallinen olotila, jossa lapsi voi avautua, ja olla läsnä silloin kuin se tapahtuu. Yleensä lapsilla on joku läheinen ihminen, johon voi turvautua. Sotalapsien tilanne oli toinen: yksin vieraassa maassa ja vieraassa kulttuurissa.

Kuningas kertoi tuntevansa myötätuntoa sotalasten äidinkielen menettämistä kohtaan, mikä tapahtui monilla kahteenkin kertaan. Hän korosti äidinkielen tärkeyttä, ja pahoitteli

samaan hengenvetoon sitä, ettei hän osaa oman äitinsä kieltä saksaa.

– Olen aivan surkea saksankielessä, olen kaivannut kovasti sitä, etten oppinut sitä, kuningas pahoitteli. Omien lasten kohdalla tilanne on kuninkaan mukaan paremmin hoidettu, ja varsinkin kruununprinssessa on haka saksan kielessä.

Onnittelen, että teillä menee hyvin

Haaparannan ja Tornion yhteistyö, josta molemmat kaupungit ehtivät antaa tiivistä tietoa, teki kuninkaaseen vaikutuksen.

– Vastaavanlaista ei ole muillakaan paikkakunnilla ja valtioilla. Onnittelen, että teillä menee niin hyvin.

Syvä yhteistyön hän uskoi mahdollistuvan yhteisen historian, yhteisymmärryksen ja poliitikkojen ja muiden toimijoiden välisen hyvän kemian kautta, johon turvautuen mahdolliset ongelmatkin ratkeavat. Kuningas ei myöskään kertonut kantavansa huolta valtakunnan rajan tällä tavoin häviämisestä, vaan näki mahdollisuuksien lisääntyvän kahden omastaan ylpeän toimijan tehdessä yhteistyötä ja rakentavan yhteistä tulevaisuutta.

Suomi ja Ruotsi läheisiä toisilleen

Kuningas otti esille myös Suomen ja Ruotsin valtiollisen yhteistyön ja muistutti juuri samana päivänä pidettävästä maiden välisestä teollisuutta käsittelevästä huippukokouksesta Eskilstunassa. Laajemmasta mittakaavasta yhteistyökuvioihin tulee mukaan koko Barentsin alue.

– Alussa uskottiin Venäjän talouden nopeaan kasvuun, mutta ehkä oltiin liian optimistisia. Venäjä tarvitsi enemmän resursseja ja enemmän aikaa, mutta nyt tuntuu siltä, että jokin on ehkä taas tapahtumassa.

Kuningas Kaarle XVI Kustaa piti sotalapsipatsaan vihkimistilaisuutta kahden maan rajalla Haaparannalla suurenmoisena elämäksensä. Hän onnitteli myös Torniota ja Haaparantaa niiden välisestä hyvästä yhteistyöstä.

Kuningas Kaarle XVI Kustaalla oli aikaa jutella sotalapsiksi pukeutuneiden Kielikoulun kuudennen luokan oppilaiden kanssa.

NINA SUSI

Reidun ja Åge Mellem tulivat sotalapsitapahtumaan Norjasta. Lapsuuden evakkoretki sai Reidunin lähtemään Haaparannalle.

Koko perhe pakeni tunturin yli Ruotsiin

Sari Pelttari-Heikka

HAAPARANTA

Sotalapsitapahtumassa Torniossa ja Haaparannalle oli mukana myös norjalainen sotalapsi. **Reidun Mellem** pakeni sodan jaloista 18. marraskuuta 1940. Norjassa evakuoitinkäsky tuli pohjoiseen yllätyksenä.

– Meidän oli määrä siirtyä muiden evakuoitujen tavoin kohti Etelä-Norjaa, mutta matka Ruotsiin oli paljon lyhyempi. Koko meidän perhe lähti evakkotaiपालेelle jalan tunturin yli Ruotsiin, Reidun Mellem kertoo.

Reidun Mellem sanoo kaltaiseensa evakkotaiपालeen kokeneen tuhansien norjalaisien. Suomalaisen lasten tavoin heidän ei tarvinnut lähteä yksin matkaan. Myöskään vieraan kielen opetteleminen ei ollut Reidunin mukaan vaikea haaste norjalaiselle, kun

uutena kielenä oli ruotsi.

Tromssasta miehensä Ågen kanssa Haaparannalle autolla tullut Reidun Mellem ihastelee sotalapsipatsaan paljastustilaisuutta. Pariskunta on otettu tapahtuman arvokkuudesta.

Norjalaisten tavoin tuhantien torniolaiset ja haaparantalaiset tulivat Tullipuistoon tiistaina. Kielikouluilaisilla oli juhlaansa omat tehtävänsä sotalapsiksi pukeutuneina nuorina ja pienemmät lauloivat kuorossa.

Myös Tornion puolelta monet koululaiset ehtivät juhlaan. Juhlapaikka täyttyi väestä jo paljon ennen kunniavieraiden saapumista. Tullipuistoon virtasi väkeä eri suunnista tasaiseen tahtiin.

Puolisen tuntia kestäneen paljastusjuhlan päättivät kansallissäulaut, joista Suomen Maamme-laulu kaikui aavistuksen kuuluvammin.

Lappilaiset kiittivät naapurivastusta

Sari Pelttari-Heikka

TORNIO

Sotalapsijuhlissa maaherra **Hannele Pokka** esitti lappilaisien kiitokset hyvälle naapurille Ruotsille avusta, jota Lapin asukkaat saivat kun hätä oli suurin.

– Ilman sen aikaista pohjoisen väen rajat ylittävää solidaarisuutta ja yhteisvastuuta, meillä ei olisi nykyistä Lappiamme. Menneiltä sukupolvilta voi ottaa myös oppia miten tämänkin päivän haasteista voi selviytyä: sisulla ja sydämellä, totesi maaherra Pokka.

Lappilaisen evakkotaiपालeen on kulunut kuusi vuosikymmentä. Ruotsin tarjoama apu pohjoisen läänin asukkaiden evakkokäskyn käytyä oli maaherra Pokan mukaan elintärkeä. 100 000 lappilaisesta yli puolet pääsi taisteluita turvaan länsinaapurin.

Ruotsin sotilasviranomaisten lisäksi lukuisat ruotsalaiset järjestöt ja yksityiset olivat mukana auttamassa evakkotaiपालeelle joutuneita suomalaisia.

Lappilaiset eivät tienneet evakkomatkalle lähtiessään pääsevätkö koskaan takaisin. Ruotsin rannalta nähtiin kotien poltto.

Maaherra Pokan mukaan kuudenkymmenen vuoden takaiset ajat muistuttavat, että samalla tavalla kuin me suomalaiset saimme avun naapurilta, meidän on osaltamme kannettava vastuuta toisten kansojen häädästä. Suomen hallitus on sitoutunut lisäämään kehitysapuaan niin, että maamme voisi päästä vuoteen 2010 mennessä tasolle, jossa kehitysapum-

Ääriään myöten täydessä Joensalissa sotalapset saivat kuulla kannustavia sanoja. Presidentti Halonen toivoi sotalapsista tehtävästä tutkimuksesta apua tämän päivän sotalapsille.

me olisi 0,7 prosenttia bruttokansantuotteestamme. Pokka totei, että tästä tavoitteesta tulisi pitää kiinni.

Juhlaan tasavallan tervehdyksen tuonut presidentti **Tarja Halonen** muistutti maaherra Pokan tavoin Ruotsin viranomaisten ja yksittäisten ruotsalaisten su-

resta panoksesta, jonka he ottikseen kantaakseen vastaanottaessaan suomalaisia sotalapsia.

Sotalasten, heidän omien vanhempiensa ja heidän vastaanotneiden ja vuosia heistä huolehtineiden perheiden kokemuksia on vaikea kuvata yleisesti.

– Kunkin ihmisen kokemukset ovat ainutkertaisia, totesi presidentti. Uuteen kotimaahansa pysyvästi jääneille sotalapsille on presidentin arvion mukaan voinut jäädä vastaamattomia kysymyksiä ja tunne hylätyksi tulemisesta.

Sotalapset ovat kasvaneet yli

60-vuotiaiksi aikuisiksi monenlaisine elämäkokemuksineen. Presidentti Halosen myöntää, että sodasta puhuminen on voinut melko paljon aikaa ja sotalapsista puhuminen vielä enemmän aikaa. Asia on herkkä ja monenlaisia tunteita herättävä.

Presidentti Halonen näkee

sotalapsista mahdollistuneen tieteellisen työn olevan arvokas kiitos saadusta avusta. Hän toivoi sotalapsikokemuksista saatavan tiedon olevan edelleen apuna tämän päivän sotalapsille.

Ruotsin suomalaisten sotalasten keskusliiton puheenjohtaja **Leila Ulvemo** toivoi Ruotsiin jääneille sotalapsille kuntoutusta Suomessa. Lapsena jäänyt erotrauma on osalla käsittelemättä, eikä vielääkään ole liian myöhäistä tehdä asialle jotakin.

Sotalapset ovat vahvoja

Kunnanneuvos **Sven-Erik Bucht** muistutti, ettei Haaparannalla rajan ylittänyt junamatka ole kaikilla vielääkään loppunut. Kunnanneuvos toivoo, että sotalapset eivät häpeä kokemuksiaan, vaan kulkevat pystypäin. Sotalapset ovat Buchtin mukaan vahva sukupolvi, joka on ollut vaikuttamassa vahvasti sekä Ruotsin että Suomen kehitykseen.

Tornion kaupunginhallituksen puheenjohtaja **Pekka Pelttari** sanoi sotalapsilla olevan kahdet juuret. Moni sodan jaloista turvaan lähtetty ei osannut pukea kokemaa eron tuskaa sanoiksi, vaan vaikei ahdistuksestaan.

Monelle sotalapselle kokemuksta tuli vaiettu asia, joka olisi Pelttarin mukaan mahdollisuus kääntää positiiviseksi voimavaraksi. Torniossa käynnistävät veteraanien juhlat tuovat puheenjohtaja Pelttarin sanoin kaupunkiin kahden sukupolven kokemukset sodasta, kun veteraanit ja heidän lapsensa kohtaavat.